

Методику контролю застосовують у разі виконання суб'єктом контрольних дій над об'єктом контролю у межах системи внутрішньогосподарського контролю. В. Шевчук контрольну дію визначає як послідовність трьох стадій: «забезпечення контрольних дій» – формування інформації для контролю, яка складається з норм, за якими порівнюють, і фактичної інформації, що підлягає порівнюванню; «здійснення контрольних дій»; «отримання результатів контрольних дій» – оцінка та інтерпретація виявлених відхилень, подання результатів контролю. Формувати інформацію для контролю можна трьома способами: активним – дані формує суб'єкт контролю, пасивним – дані формуються без участі суб'єкта, змішаним – поєднання двох способів [4, с. 31].

Ефективність попереднього і поточного внутрішньогосподарського контролю визначається відсутністю втрат доходів у результаті неналежного виконання договірних зобов'язань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основне місце в системі внутрішньогосподарського контролю займає бухгалтерський внутрішньогосподарський контроль, основою якого є контрольна функція бухгалтерського обліку. Ефективність бухгалтерського внутрішньогосподарського контролю визначається ступенем достовірності інформації, на підставі якої приймають управлінські рішення.

1. Мескон М.Х. *Основы менеджмента* / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Вильямс, 2008. – 665 с. 2. Нападівська Л.В. *Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці* / Л.В. Нападівська. – Д.: Наука і освіта, 2000. – 223 с. – С.217 – 223. 3. Суйц В.П. *Внутрипроизводственный контроль* / В.П. Суйц. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 127 с. 4. Шевчук В.О. *Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою [Текст] : (Проблеми теорії, організації, методології)* / В.О. Шевчук: Київський державний торговельно-економічний університет. – К., 1999. – 370 с. – С.353 – 365.

УДК 658.8

О.Є. Кузьмін, Н.А. Городиська

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНЖИНІРИНГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Кузьмін О.Є., Городиська Н.А., 2012

На підставі проведених досліджень розвинуто сутність поняття «інжинірингове підприємство» з метою ідентифікації суб'єктів господарювання такого типу, розвитку етимологічно-семантичної складової теоретико-методологічної бази їхнього функціонування, розв'язання низки термінологічних проблем сфери інжинірингу, а також формування уніфікованого підґрунтя для розроблення методичних положень щодо управління такими підприємствами.

In the article on the basis of the research the concept of «engineering company» is developed. This is done to identify the entities of this type, for the development of etymological-semantic component of the theoretical and methodological basis of their functioning, to address a number of terminological problem areas of engineering, as well as forming a unified framework for the development of methodological provisions for management of such enterprises.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток ринкових відносин неминуче підвищує роль і значення інжинірингу та

інжинірингових підприємств. Сьогодні вітчизняні суб'єкти господарювання усвідомлюють, що інжинірингові послуги – це не додаткові витрати, які не приносять жодного ефекту, а запорука успішного впровадження сучасних технологічних процесів. Адже успішний інжиніринг – це можливість мінімізації витрат замовника, високий рівень ефективності інвестиційної діяльності, а також підвищення рівня конкурентоспроможності виробництва.

Сьогодні інжинірингові підприємства надають замовникам широкий спектр різноманітних послуг з передінвестиційного дослідження, розроблення проектів та їхнього техніко-економічного обґрунтування чи експертизи, введення об'єктів у експлуатацію, навчання персоналу тощо. Інжиніринг в економічно розвинених країнах світу є визначальним чинником та одним із основних рушіїв інноваційної економіки. Пропагована державою політика модернізації вітчизняної економіки відкриває перед інжиніринговими підприємствами нові перспективи. Однак сьогодні можемо стверджувати, що в чинному законодавстві та у фаховій літературі не визначено сутності інжинірингових підприємств та їхнього правового статусу, що значно ускладнює управління цими суб'єктами господарювання та процес їхнього ідентифікування. Тому досліджувана у роботі тематика є актуальною та має велике теоретико-прикладне значення.

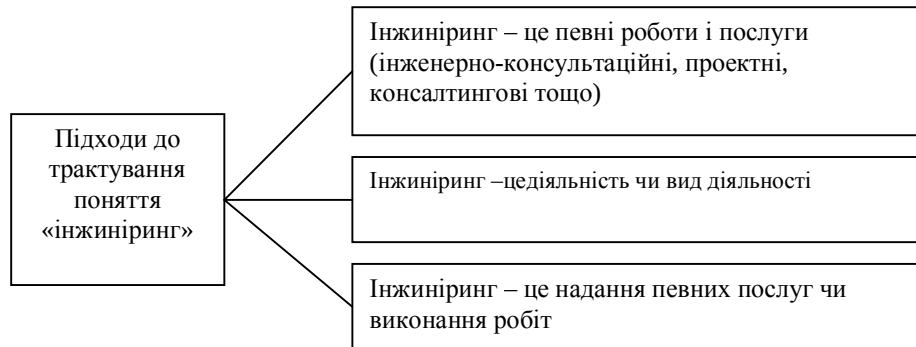
Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Проблеми дослідження сутності інжинірингу та його різноманітних аспектів розглядають у своїх працях чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В. Гесць, М.П. Денисенко, Н.В. Краснокутська, Д.В. Кукленко, А.А. Лобанов, І.І. Мазур, В.І. Максимов, О.В. Редкін, Н.В. Федькевич, А. Чупрін, В.Д. Шапіро та ін. У працях цих та інших авторів обґрунтовано взаємозв'язок інжинірингу та бізнесу, розкрито особливості здійснення окремих видів інжинірингу, виявлено його вплив на перебіг бізнес-процесів організацій, охарактеризовано його завдання на різних етапах інноваційної діяльності, висвітлено маркетингові особливості надання інжинірингових послуг тощо. Попри чималу кількість напрацювань у зазначеній сфері, низку важливих завдань із вказаної тематики досі не розв'язано. Таким першочерговим невирішеним завданням можна вважати відсутність науково обґрунтованого трактування поняття «інжинірингове підприємство» (попри значну кількість таких суб'єктів господарювання у вітчизняній економіці) та його правового регламентування у чинному законодавстві.

Цілі статті. Відповідно до поставленої проблеми метою роботи є виокремлення різних підходів до трактування поняття «інжинірингове підприємство», а також на основі цього розвиток такого поняття.

Виклад основного матеріалу. Огляд та узагальнення літературних джерел, а також дослідження авторів дають змогу зробити висновок про те, що сьогодні у літературі не вироблено однозначного підходу до трактування поняття «інжинірингове підприємство». Сутність такого поняття не регламентують і норми чинного законодавства, що ускладнює дослідження у цій сфері. Так, до прикладу, визначення цього поняття немає у таких базових для інжинірингу нормативно-правових актах, як Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV, Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V тощо. У Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» зазначено, що Національна інноваційна система містить «підсистему інноваційної інфраструктури, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів». Але не вказано, що слід розуміти під інжиніринговими фірмами та якими мають бути критерії віднесення суб'єктів господарювання до них.

Такі самі висновки можна зробити, вивчивши ті нормативно-правові акти, у яких наведено трактування поняття «інжиніринг». Це, зокрема, Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 р. № 687-XIV, Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, Наказ Державного комітету статистики «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005» від 25.12.2005 р. № 375 тощо.

Відсутність однозначного трактування поняття «інжинірингове підприємство» пояснюється в першу чергу тим, що сьогодні не вироблено однозначного підходу до визначення сутності інжинірингу. Попередні дослідження авторів дали змогу зробити висновок про те, що варто розглядати три основних підходи до трактування цього поняття (див. рисунок).

Підходи до трактування поняття «інжиніринг»

Примітка: виокремлення авторів

Як приклад, згідно з позицією представників першого підходу, інжиніринг – це «роботи і послуги, які вимагають проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, підготовки проектних пропозицій і техніко-економічних обґрунтувань будівництва промислових та інших господарських об'єктів; проведення інженерно-пошукових робіт для спорудження об'єктів, проектування конструкторських і технологічних процесів» [1, с. 354]; це «інженерно-консультаційні послуги та роботи дослідницького, проектно-конструкторського, розрахунково-аналітичного характеру, зокрема з підготовки техніко-економічних обґрунтувань проектів, бізнес-планів, надання рекомендацій щодо управління виробництвом та його організації» [2, с. 234]. Інші автори, як видно із рисунка, трактують інжиніринг як діяльність чи вид діяльності, і стверджують, що інжиніринг – це «сфера діяльності, що включає розробку питань створення об'єктів промисловості, інфраструктури тощо у формі надання на комерційній основі різних інженерно-консультаційних послуг з використання науково-технічних, технологічних та управлінських розробок» [5, с. 212]; це «область людської інтелектуальної діяльності, дисципліна, професія, завданням якої є застосування досягнень науки, техніки, використання законів і природних ресурсів для вирішення конкретних проблем, цілей і завдань людства» [6, с. 20].

Представники третього підходу тлумачать інжиніринг як «надання послуг дослідницького, проектно-конструкторського, розрахунково-аналітичного, виробничого й організаційного характеру, включаючи розробку техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) і бізнес-планів, проектів і програм, рекомендацій у сфері організації виробництва, маркетингу та управління» [4, с. 103]; як «надання технологічних знань, необхідних для придбання, монтажу і використання куплених або орендованих машин і устаткування» [3, с. 31].

З урахуванням вищенаведеного можемо стверджувати, що у літературі є два основних підходи до трактування сутності інжинірингових підприємств:

- це суб'єкти господарювання, що займаються особливим видом підприємницької діяльності;
- це суб'єкти господарювання, що надають певні послуги чи виконують роботи.

За результатами аналізування можемо ствердити, що такі підходи до тлумачення сутності інжинірингових підприємств не є суперечливими, але вони характеризують цей тип суб'єктів господарювання у широкому розумінні. Натомість, щоб надати трактування поняттю «інжинірингове підприємство» у вузькому розумінні, спершу слід вирішити проблему визначення набору робіт чи послуг, що надають інжинірингові підприємства в межах інжинірингу. Зауважимо, що як у

літературі, так і в чинному законодавстві цей набір різниться. До прикладу, можна навести визначення поняття «інжиніринг» згідно з Наказом Державного комітету статистики «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005» від 25.12.2005 р. № 375. Відповідно до цього нормативно-правового акта діяльність у сфері інжинірингу – це «консультування у галузі архітектури на попередніх стадіях проектування; архітектурно-проектні роботи: проектування будівель та споруд, включаючи виготовлення робочих креслень, нагляд за будівництвом (діяльність генеральних підрядників: замовлення проекту, розроблення проектно-кошторисної документації, укладання договорів на будівельні роботи, контроль виконання, здавання об'єктів «під ключ»), планування міст, включаючи ландшафтне проектування садів, парків, спортивних споруд тощо; проектування виробничих будівель та споруд; проектування, управління проектами, інженерно-технічну діяльність: проектування інженерних споруд, включаючи гідротехнічні споруди, проектування руху транспортних потоків, розроблення та реалізацію проектів у галузі електротехніки, електроніки, гірництва, хімічної технології, машинобудування, промислового будівництва та системотехніки, техніки безпеки тощо; розроблення проектів у галузі кондиціонування повітря, холодильної техніки, санітарної техніки та систем контролю за забрудненням навколишнього середовища, будівельної акустики тощо; діяльність технічних консультантів; інші послуги в галузі проектно-конструкторських робіт».

В аналізованому аспекті варто погодитись із твердженням авторів [7], згідно з яким доволі складно навести точний перелік робіт і послуг, які повинні входити у «пакет інжинірингу», адже це залежить як від вибору замовника, так і від особливостей тієї чи іншої сфери економіки. Також варто звернути увагу і на динамічність кон'юнктури ринку, у зв'язку із чим можуть виникати нові види таких робіт і послуг, які також належатимуть до інжинірингових. Фіксування виключного переліку інжинірингових робіт і послуг через цю причину може призвести в майбутньому до юридичних колізій.

Результати досліджень авторів дали змогу вирішити таку проблему набору інжинірингових робіт чи послуг. Зокрема, ми довели, що під інжинірингом слід розуміти виконання різноманітних робіт і надання послуг (зокрема інженерно-розвідувальних, консультаційних, архітектурно-проектних, проектних, дослідницьких, розрахунково-аналітичних тощо), пов'язаних із підготовленням та забезпеченням нормального перебігу виробництва. Таке трактування дало змогу пов'язати інжиніринг із різними видами економічної діяльності (будівництвом, містобудуванням, електротехнікою, гірництвом, хімічною промисловістю, машинобудуванням тощо) та зробити його універсальним.

Враховуючи наведене вище трактування поняття «інжиніринг», можна запропонувати й визначення поняття «інжинірингове підприємство». Для цього варто скористатися правовою нормою, що наведена у ст. 62 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV, згідно з якою будь-яке підприємство – це «самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності». Враховуючи це, під інжиніринговим підприємством слід розуміти самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для виконання різноманітних робіт і надання послуг (зокрема інженерно-розвідувальних, консультаційних, архітектурно-проектних, проектних, дослідницьких, розрахунково-аналітичних тощо), пов'язаних із підготовленням та забезпеченням нормального перебігу виробництва. Наведене трактування допоможе вирішити важливу проблему правового статусу інжинірингових підприємств – створить умови для ідентифікації суб'єктів господарювання такого типу.

Висновки та перспективи подальших розвідок за проблемою. Результати досліджень показали, що відсутність однозначного трактування сутності інжинірингових підприємств як у літературі, так і у чинному законодавстві є причиною складності ідентифікації суб'єктів господарювання такого типу. Як наслідок, у роботі розвинуто сутність цього поняття, що дає змогу вирішити цю та низку інших проблем, а саме: розвинути етимологічно-семантичну складову

теоретико-методологічної бази функціонування суб'єктів господарювання такого типу, розв'язати низку термінологічних проблем сфери інжинірингу, сформулювати уніфіковане підґрунтя для розроблення методичних положень щодо управління такими підприємствами тощо. Перспективи подальших розвідок за проблемою повинні полягати у виокремленні характерних ознак інжинірингових підприємств, що відрізнятимуть цих суб'єктів господарювання від інших, а також розвитку їхньої класифікації.

1. Білоусько В.С. Проблеми трансферу інтелектуального капіталу в системі об'єктів права інтелектуальної власності і нематеріальних активів / В.С. Білоусько, М.І. Беленкова, Т.Ю. Білоусько, В.М. Тимчук // Вісник Центру наукового забезпечення агропромислового виробництва Харківської області: науково-виробничий збірник. – 2011. – Вип. 10. Серія: економіка. – С. 348–361.
2. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
3. Лукін С.Ю. Україна на сучасному ринку наукоємної продукції / С.Ю. Лукін, Р.П. Козаченко // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – № 11. – С. 29–35.
4. Редкін О.В. Упровадження інжинірингу та девелопменту в інноваційно-інвестиційну модель розвитку й організації діяльності сучасних підприємств / О.В. Редкін, Д.М. Толкачов // Економіка і регіон. – 2009. – № 4 (23). – С. 102–107.
5. Румянцев А.П. Світовий ринок послуг: [навчальний посібник] / А.П. Румянцев, Ю.О. Коваленко. – К: Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.
6. Синиця М.І. Використання соціальних технологій в державному управлінні / М.І. Синиця // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління»: збірник наукових праць. – 2011. – № 3. – С. 18–23.
7. Теория и практика инжиниринга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imperiavkusa.ru/winteq/winteq.php?inc=archive/003_2004_01/art_1#Anchor-31618.

УДК 657.47:550.8

К.І. Кузьмінська

Львівська комерційна академія,
кафедра бухгалтерського обліку

БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ОБЛІК ВИТРАТ ПРОЦЕСУ ГЕОЛОГОРОЗВІДУВАННЯ ІЛЬМЕНІТОВМІСНОЇ РУДИ

© Кузьмінська К.І., 2012

Розглянуто погляди різних вчених щодо бюджетування та обліку виробничих витрат. Досліджено організаційно-методологічні аспекти бюджетування витрат на здійснення геологорозвідувальних робіт як одного з важливих виробничих процесів гірничо-збагачувальних підприємств. Враховуючи специфіку геологорозвідки, запропоновано методику їх обліку.

This article will discuss the views of various scholars on the budgeting and accounting costs. Study of organizational and methodological aspects of budgeting the costs incurred for carrying out exploration as an important production processes of mining and processing enterprises. Given the specificity of exploration, the method of accounting.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах підприємства зацікавлені в підвищенні ефективності господарської діяльності. Це залежить не лише від того, яким є рівень сучасного забезпечення технологічних процесів, а й від того, наскільки результативним є інформаційне забезпечення основних бізнес-процесів, пов'язаних з управлінням виробничою діяльністю. Бюджетування та облік є важливими елементами механізму управління. Вивчення питань організації обліку витрат у контексті ефективного управління гірничо-збагачувальним